

De bodem kan zelf het beste de verdichting voorkomen

Voorkomen van verdichting van de bodem wordt nog belangrijker door het veranderende klimaat. Gewassen worden extra gevoelig voor wateroverlast en -tekort. Niet alleen voor de boer, ook voor het waterschap is het een belangrijk onderwerp. Het programma Circulaire Landbouw Sint Tunnis Boxmeer organiseerde op woensdag 19 september een veldexcursie hierover in Westerbeek.

Terwijl tractoren met silagewagens de mais het land afrijden verdiepen een twaalftal boeren zich in de risico's van bodemverdichting op het land aan de Nieuweweg. Op bouwland onder gescheurd grasland ziet de bodemstructuur er goed uit. Met slim frezen en ploegen lukt het om de oude grasmat goed in te zetten als voedingsbodem voor de gewassen. Daar is die ook geschikt voor want jaarlijks wordt er door het gras tussen de 4 en 5 ton aan droge stof toegevoegd aan het organische stof gehalte via afbraak van wortels en niet geoogst gras. Lopen we het grasland in, dan zien we dat op laagtes waar het regenwater zich verzamelt en grondwater hoog staat, de bovengrond hard is. Dat illustreert de basis van het voorkomen van bodemverdichting: een goede drainage. Een verrassing is het voormalige aardappelland dat nu grasland is: ook nat en een harde bovengrond. Het aardappelland is niet geploegd voor het inzaaien en dat is aan te raden. Tijdens de aardappelooft wordt de bovengrond van zijn structuur ontdaan en slaat die gemakkelijk dicht.

Bodemdeskundige Coen ter Berg ontmoedigt de agrariërs om te snel naar mechanische middelen te grijpen om bodemverdichting op te heffen. Het helpt vaak niet. Je repareert er niet mee wat je fout hebt gedaan. De bodem is een organisch geheel: een actief bodemleven dat gevoed wordt door voldoende en goede organische stof onderhoudt de bodemstructuur. Het herstellend vermogen van de bodem door verdichting neemt af met de diepte, omdat dat organisch stof afneemt met de diepte. En zand krimpt en zwelt niet zoals klei. De ploegzool is een bekende barrière voor wortels en water, als die te veel is verdicht. Dat kun je bijvoorbeeld herstellen door bovenover te gaan ploegen, een techniek die steeds meer wordt toegepast. En niet te diep ploegen uiteraard, maximaal 25 cm.

Verdichting kun je het beste onderzoeken door een kuil te graven en op zoek te gaan naar verharde lagen, de structuur te bekijken: is die korrelig of hoekig? Kijk naar de bewortelingsdiepte en kleuren in het profiel. Prikstokken geven niet altijd het goede signaal af, kijk onder de zode.

Voor boeren is dit onderwerp van groot belang: verdichting vergroot het risico op wateroverlast en -tekort voor de gewassen. Dat wordt groter door de klimaatveranderingen. In de komende jaren komt dit vaker terug op de agenda van het Programma Circulaire Landbouw, zowel voor agrariërs als ook voor loonwerkers.

De waterbeheerder, het waterschap Aa en Maas heeft belang bij voorkomen van verdichting. Bij een verdichte bodem spoelt water met daarin stoffen opgelost gemakkelijker af naar het oppervlaktewater. Het waterschap onderzoekt of er afspoelingskaarten gemaakt kunnen worden, waarop wordt aangegeven waar het risico op afspoeiing het grootste is. Daarin spelen reliëf, landgebruik, bodemsoort en risico op bodemverdichting een belangrijke rol.

Met deze afspoelingskaarten kan het waterschap met de boeren overleggen welke maatregelen effectief zijn om de waterkwaliteit te verbeteren.